35- KURBANLAR BAHSI
1- Kurbanin Vakti Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
2- Kurbanligin Yasi Babi
3- Kurbanlign ve Onu Vekilsiz Bizzat Kesmenin (Keserken) Besmele Ile Tekbirin Müstehab Olusu Babi
Hadisi Seriften Su Hükümler Çikarilmistir :
4- Dis, Tirnak Vesair Kemiklerden Maada Kani Akitan Her Seyle Hayvan Kesmenin Cevazi Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
5- Islamin Ilk Zamanlarinda Kurban Etlerini Üç Geceden Sonra Yemekten Nehiy Buyryldugunu ve Bunun Neshi Île Diledigi Zamana Kadar Mubah Kilindigini Beyan Babi
6- Fera' ve Atire Babi
7- Kurban Kesmek Isteyerek Zilhicce Ayinin Onuns Varan Kimsenin Hayvanin Kilindan Veya Tirnaklarindan Bir Sey Almasini Yasaklanmasi Babi
8- Allah Teala'dan Baskasi Namina Hayvan Kesmenin Haram Kilinmasi ve Bunu Yapana Lanet Olunmasi Babi

35- KURBANLAR BAHSI

Edahî: Udhiyye'nin cem'idir. Udhiyye, kusluk vakti kesilen hayvan demektir. Seriatta Kurban Bayrami günlerinde ibadet niyetiyle kesilen hayvan mânasinda kullanilmistir. Bu kelime «idhiyye», odahiyye» ve «edhat» sekillerinde de okunur. Udhiyye ile Idhiyyenin cemileri Edâhiyy ve Edahî sekillerinde geldigi gibi, dahiyye'nin cem'i dahâyâ, edhâtm cem'i de edhâ gelir.

1- Kurbanin Vakti Babi

1- (1960) Bize Ahmed b. Yûnus rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zü-heyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Esved b. Kays rivayet etti. H.
Bize bu hadîsi Yahya b. Yahya da rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Ebû Hayseme, Esved b. Kays'dan naklen haber verdi. (Demis ki) : Bana Cün-deb b. Süfyan rivayet etti. (Dedi ki) : Resülüllah(Sallallahü Aleyhi ve Seîlem) ile birlikte kurbanda bulundum. Namazi kilmaktan ve namazini bitirip selâm vermekten öteye geçmedi. Bir de ne görsün, o namazindan çikmadan kesilmis kurban etleri!.. Bunun üzerine:
«Kim kurbanini namazi kilmazdan —yahut biz namazi kilmazdan— önce kesti ise onun yerine bir baskasini kessin) Kim kesmediyse besmele ile kessin!» buyurdular.

2- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Sey be de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû'I-Ahvas Sellâm b. Süleym, Esved b. Kays'dan, o da Cündep b. Süf-yan'dan naklen rivayet etti. Cündep söyle demis : Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SeUein)'\e birlikte kurcanda bulundum. Cemaata namazi kildirdigi vakit kesilmis bir takim koyunlar gördüm de:
«Kim namazdan Önce kesti ise onun yerine bîr koyun kessin. Kim kesmediyse besmeleyle kessin!» buyurdular.

(...) Bize bu hadîsi Kuteybe b. Saîd de rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne rivayet etti. H.
Bize Ishak b. Ismail ile Ibni Ebi Ömer, tbni Uyeyne'den rivayet ettiler. Her iki râvi Esved b. Kays'dan bu îsnadla rivayette bulunmus ve Ebul Ahvas hadîsinde oldugu gibi «Besmele ile» demislerdir.

3- (...) Bize UbeyduIIah b. Muâz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be,

Esved'den rivayet etti. O da Cündeb El-Becelî'yi söyle derken isitmis. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'i kurban günü namaz kilarken gördüm. Sonra hutbe okudu ve :
«Kim jbayram namazini) kilmadan kesti ise onun yerine baskasini iade etsin. Kim kesmediyse besmeleyle kessin!» buyurdular.

(...) Bize Muhammed b. Müsennâ ile Ibni Bessâr rivayet ettiler. (Dediler ki) : -Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be bu isnadla bu hadîsin mislini rivayet etti.
Bu hadîsi Buhârî «Kitabu'I-îdeyn» ile «Edâhî, Nuzûr, Tevhîd» ve «Zebâyih» bahislerinde; Nesâî ile Ibnü Mâce de «Kitâbu'I-Edâhî»'de muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir.
ResûlüIIah (Saiiallahü Aleyhi ve Sellein) 'in :
«Namazini kilmazdan önce»mi yoksa «Biz namazimizi kilmazdan önce» mi. buyurdugunda râvi sekketmistir.
Ulemâ zengine kurban kesmenin vâcib olup olmadiginda ihtilâf etmislerdir. Cumhura göre zenginin kurban kesmesi sünnettir. Özrü olmadigi halde kesmese günahkâr olmaz, kazasi da lâzim gelmez. Bu kavil Ebû Bekr-i Siddîk, Ömer b. Hattâb, Bi1â1-i Habesî, Ebû Mes'ud-u Bedrî (Radiyattahu anh) ile Saîd b. Müseyyeb, Alkame, Esved , Atâ, Imam Malik, Imam Ahmed, îshak, Ebû Sevr, Müzeni, Ibnü Münzir, Dâvud.u Zahirî ve Hanefîler 'den Imam Ebû Yûsuf iîe Imam Muhammed'in. mezheb-îeridir.
imam Azam, Rabîa ve Evzâî zengine kurban kesmenin vâcib.olduguna kaildirler. Mâ1ikî1er'den bazilarinin mezhebi de budur. Ibrahim Nehâî: «Kurban kesmek zengine vaciptir. Bundan yalniz Minâ'daki hacilar müstesnadir» demistir. Hanefî1er'in meshur olan mezhebine göre de kurban hür, mukim ve zengin olan müslümana vaciptir.
Kurbanin vakti : Imamla beraber bayram namazi kilindiktan sonradir. Bu hususta ittifak vardir. Ibnü Münzir, bayram günü fecirden önce kurban kesilemiyecegine ulemânin ittifak ettigini söylemistir. Fecr dogduktan sonra kesilip kesilememesi ihtilaflidir.
Imam Safiî ile Dâvud-u Zahirî, Ibnü Münzir ve diger bazi ulemâya göre kurbanin vakti günes dogarak bayram namazi kilacak ve iki hutbe okuyacak kadar zaman geçtikten sonra girer. Bundan sonra mutlak surette kurbani kesmek caizdir.
Imam-i Âzam'la Atâ': «Kurbanin vakti köylerle sahrada yasayanlar hakkinda fecir dogduktan sonra girer. Sehirliler hakkinda imam bayram namazini kildirip hutbeyi okumazdan girmez. Bir sehirli bundan önce kurbanini kesse, kurban namina kâfi degildir.» demislerdir, îmam Mâlik'e göre, imam bayram namazim kilip hutbesini okumadan ve kurbanini kesmeden baskalari kurbanini kesemez. Imam Ahmed imamin bayram namazini kildirmasindan Önce kurban kesmenin caiz olmadigini namazdan sonra ise imamin kesmesini beklemeden kurban kesmenin caiz oldugunu söylemistir. Kurban kesenin sehirli veya köylü olmasi hükümde birdir. Hasanli Basrî ile Evzâî'den ve Ishak 'dan da böyle bir kavil rivayet olunmustur; Rarbîa ; «Imam bulunmayan yerde günes dogmadan kurban kesilmez. Fakat dogduktan sonra kesilebilir» demistir.
. Kurban kesmenin son vakti: Imam Âzam'la Imam Mâlik ve Imam Ahmed'e göre bayram günüyle ondan sonraki iki gündür. Bu kavil ashab-i kiramdan Ömer b. Hattâb , Ali b. Ebî Tâlib, Abdullah b. Ömer Ve Enes b. Mâlik (Radiyaîlahu anh) hazeratmdan rivayet olunmustur.
Imam Safiî: «Kurbani bayram günü ile onu takib eden üç tesrik gününde kesmek caizdir» demistir. Cübeyr b. Mut'im ve Ibni Abbâs (Radiyaîlahu anh) ile Atâ', Hasan.i Basrî, Ömer b. Abdilaziz, Süleyman b. Musa, Mekhûl ve Dâvud-u Zahirî 'nin mezhebleri de budur, Saîd b. Cübeyr sehirler halkinin yalniz Kurban Bayrami günü, köylülerin ise bayram gününden maada tesrik günlerinde de kurban kesebilecegine kail olmus. Muhammed b. Sîrîn ise bayram gününden baska bir günde hiç bir kimsenin kurban kesemeyecegini söylemistir.
Bayram gecelerinde kurban kesmek Imam-i Âzam 'la Imam-i Safiî, Imam Ahmed, Ishâk, Ebû Sevr ve cumhura göre mekruhtur. Imam Mâ1ik'in meshur kavliyle bi-lumûm Mâlikiyye ulemâsina ve Imam Ahmed 'den bir rivayete göre geceleyin kurban kesmek caiz degildir. Kesilirse iadesi lâdesi lâzim gelir.
Hadîs-i serif bayram hutbesinin namazdan sonra okunacagina da delildir.

4- (1961) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize HaUd b. Abdillah, Mutarrif'den, o da Âmir'den, o da Bera'dan naklen haber verdi. Bera' söyle demis : Dayim Ebû Bürde namazdan önce kurban kesti de Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Bu et koyunu (ndan ibaret) dir.» buyurdu. Dayim: — Yâ Rcsûîallah! Bende bir keçi oglagi var! dedi. «Onu kurban et ama senden baskasina yaramaz,» buyurdu. Sonra sunlari söyledi :
«Her kim namazdan önce kurban keserse, ancak kendi için kesmis olur. Kim namazdan sonra keserse onun kurbani tamam olmus ve Müslümanlarin sünnetine isabet etmistir.»

5- (...) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hüseym, Dâvûd'dan, o da Sa'bi'den, o da Bera b. Âzib'den naklen haber verdi ki, dayisi Ebû Bürde b. Niyar Peygamber (gallallahü Aleyhi ve Sellem) kesmezden önce kurban kesmis de :
— Yâ Resûlallah! Bu Öyle bir gündür ki, onda e mekruhtur. Ben kurbanimi, ehlimi, komsularimi ve âitem efradini doyurayim diye acele kestim, demis. Resûhillah (Sallallahü Aleyhi ve Setlem) de:
«Tekrar bir kurban kes!» buyurmus. Bunun üzerine:
— Yâ Resûlallah! Bende bir süt oglagi var, bu oglak iki koyun etinden daha hayirlidir, demis. Efendimiz :
«O senin iki kurbaninin en hayirlisidir. Ama senden sonra kîmse için bir çepiçle kifayet etmez.» buyurmuslar.

(...) Bize Muhammed b. Müseniiâ rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Ibn-i Adiyy, Dâvûd'dan, o da Sa'bî'den, o da Bera' b. Âzib'den naklen rivayet etti. (Söyle demis): Resûlüllah (Sallaüahü Aleyhi ve Sellem) bize kurban günü hutbe okudu da :
«Namazi kilmadikça hiç bîr kimse kafîyyen kurban kesmesin!» buyurdu. Bunun üzerine dayini:
— Yâ Resûlallah! Bu öyle bir gündür ki; bunda et mekruhtur... dedi. Bundan sonra râvi, Hüseym'in hadîsi mânasinda rivayette bulunmus! ur.

6- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Sey be de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abduîhîli b. Kümeyi- rivayet etti. H.
Bize îbnü Nümeyr de rivayet etli. (Dedi ki) : Bize babam rivâyeî. etti. (Dedi ki) : Bize Zekeriyya, Fiiâs'dan, o da Amir'den, o da Berâ'daii naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Resûlüliah (Salîalîahü Aleyhi ve Seîîe/n) :
«Her kim bizim namazimizi kilar, kiblemize döner ve kurbanimiz! keserse, namaz: kilmadikça kurban kesmesin!>> buyurdu. Onun üzerine dayim :
— Yâ Resûlallah! Ben bir oglum namina kurban kestim, dedi. O da : «Bu senin aîîen için acele yaptigin bir istirj> buyurdu. Dayim :
— Bende bir koyun var ki, iki koyundan daha hayirlidir, dedi. «Onu Iter,I Çünkü o en hayirli kurbandir.» buyurdular.

7- (...) Bize Muhammed b. Musennâ iîe Ibn-i Bessâr da rivayet ettiler. Lâfiz Ibn-i Müsenna'iundir. (Dediler ki) : Bize Muhammet! b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Züheyd El-Iyâmî'den, o da Sa'-bî'den, o da Berâ' b. Azib'den naklen rivayet etti, Berâ' (söyle demis) : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Süphesiz kIF su günümüzde kendisinden ilk baslqyacagmi;z is (sudur ki) evvelci namaz kilar, sonra döner de kurban bogazianz. Bunu kim yaparsa bizim sünnetimize isabet etmistir. Kim evveiâ kurban keserse, o da ancak ailesine takdim ettigi bir ettir. Kurbandan bir sey degildir,» buyurdu. Ebû Bürde b. Niyâr kurban kesmisti. Binâenaleyh bende yillanmistan daha hayirli bir oglak var, dedi. Efendimiz(Su'ilaliahii Aleyhi ve Scllem)
«Onu kes ama senden sonra o hiç bir kimseye kâfi gelmeyecektir.» buyurdular.

er5'

(...) IBize Ubeydullah b. Muâz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etiti, (Dedi ki) : Bize Su'be, Zühcyrden naklen rivayet etli. O da Sa'bî'yi Berâ' b. Azib'den, o da Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve ScUemj 'den bu hadîsin mislini rivayet ederken dinlemis.

(...) Bize Kuteybe b. Said ile Hemiad b. Seny de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû'l-Ahvâs rivayet etti. H.
Bize Osman b. Ebi Seybe ile Ishak b, Ibrahim de toptan Cerir'den rivayet ettiler. Her iki râvil, Mansûr'dan, o da Sa'brden, o da Berâ' b. Azib'den naklen rivayet ekmislerdir. Berâ' söyle demis: Resûlüllah (SaHaliahü Aleyhi ve Sellein) kuirfcaii günü namazdan sonra hize hutbe okudu... Sonra râvi yukarkileriin hadîsi gibi rivayette bulunmustur.

8- (...) Bana Ahmed b. Saîd b. Salir Ed-Dârimî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû'n-Nu'man, Ârim b. Fadl rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdulvâhid (yâni Ibni Ziyad) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Âsim EI-Ahvel, Sa'bî'den rivayet etti. (Demis ki) : Bana Berâ' b- Âzib rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Resûlüllah (SttUaHahü Aleyhi ve Selle/n) bir kurban günü hutbe okudu da:
«Hiç bir kimse namazi kilmadikça kat'iyyen kurban kesmesin.» buyurdu. Bîr adam :
— Bende bir süt oglagi var ki, iki et koyunundan daha hayirlidir, dedi. Efendimiz :
«O halde onu kurban et. Ama senden sonra hiç bir kimse namina çe-pîç kâfi gelmez.» buyurdular.

9- (...) Bize Muhammed b. Bessâr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed (yâni Ibni Ca'fer) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Sele-me'deii, o da Ebû Cuheyfe'den, o da Berâ' h. Âzib'den naklen rivayet etti. (Söyle demis): Ebû Bürde namazdan önce kurban kesti de/Peygamber
(SallaUuhii A leyhi ve SeIlem);
«Onu degistir!,, buyurdu. Bunun üzerine Ebû Bürde :
— Yâ Kesüîallah! Bende bir tokludan baska bir sey foktur, dedi.
(Su'be demis ki : Zannederim sunu da söyledi.) Ama o yillanmistan daha
hayirlidir. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selleni) de:
«Bunu onun yerine koy! Fakat senden sonra hiçbir kimse namina kîfâyeî edecek degildir» buyurdular.

(...) Bize bu hadîsi Ihiiü Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Vehb b. Cerîr rivayet etli. H.
Bize Ishak b. Ibrahim dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Amir Eî-Akadî haber verdi., (Dedi ki) ; Bize Su'be bu isnad ile rivayet etti ama:
«O jtllanmiston daha hayirlidir» cümlesindeki sekki anmadi.

10- (1962) Bana Yahya b. Evyûh ile Amru'n-Nâkid ve Züheyr b. Harb toptan Ibiiü Uleyye'den rivayet ettiler. Lâfiz Amr'mdir. (Dedi ki) : Bize Ismail b. Ibrahim, Eyyûb'dan, o da Muhammcd'den, o da Eiies'den naklen rivayet etti. Enes söyle demis. Resûiüllah (Sallallahü Aleyhi re Sellem) kurban günü :
«Her kim namazdan önce kurban kesti ise hemen iade etsin.» buyurdu. Bunun üzerine bir adam kalkarak :
— Yâ Resûlallah! Bu öyle bir gündür ki, onda et arzu edilir, dedi. Ve komsularinin bir hacetini andi. Galiba Resûiüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)onu tasdik etti. Adam:
— Bende bir oglak var ki, bence iki et koyunundan daha muteberdir. Onu keseyim mî? dedi. O da kendisine ruhsat verdi.
Enes demis ki : Bunun ruhsati baskasina ulasti mi ulasmadi mi bilmiyorum. Resûiüllah (Sailallaliü Aleyhi ve Seliem) de iki koça davranarak onlari kesti. Halk hemen koyuncagiza kosarak onu paylastilar. (Yahut : Onu parçaladilar, demistir.)

11- (...) Bize Muhammed b. Ubeyd El-Guberi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammad b. Zeyd rivayet etti. (Dedi

ki) : Bize Eyyub ile Hi-sam, Muhammed1 den, o da Enes b- Mâlik'den naklen rivayet etti ki, Resûiüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seliem) namazi kilmis. Sonra hutbe okumus ve namazdan önce kim kurban kesti ise, tekrar bir hayvan kesmesini emir buyurmus...
Bundan sonra râvi Ibnü Üleyye hadîsi gibi rivayette bulunmustur.

12- (...) Bana Ziyâd b. Yahya EI-Hassânî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hatim (yâni Ibni Ver'dân) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Eyyûb, Mu-hammed b. Sîrîn'den, o da Enes b. Mâlik'den naklen rivayet etti, Enes söyle demis. Resûlüllah (Sallallahii Aleyhi ve Sellem) kurban günü bize hutbe okudu. Arkacigmdan et kokusu duydu. Ve ashabi hayvan kesmekten men etti.
«Her kim kurban kesti ise hemen iccle etsin.» buyurdular. Sonra râvi yukarkilerin hadîsi gibi rivayette bulunmustur.
Berâ' hadisini Bubârî «Kîtâbu'i-Edâhi»de; Enes hadîsini «Kitâbu'l-îdeyn» ile «Kkâbu'l-EdâmVde; ayni hadîsi Nesâî «Sa-lât» ve «Edâhi» bahislerinde; Ibnü Mâce «Kitâfeu'l-Edâhi»'de, Ukbe hadîsini Buhârî «Dehâya», «Serika» ve «Vekâlet» bahislerinde; Nesâî ve Ibni Mâce *Kitâbu-dahâyâ»'da muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir.
ResûlülUh (Salhllahü Ale>-hi ve Scllem)'in Hz. Ebû Bürde'ye : «O et koyundur!» buyurmasi; kurban yerine geçmez, sevabi da yoktur. Yiyecegin etten ibarettir, manasinadir.
Cezea : Bir yilini bitirmis de ikiye basmis oglaktir. Esmâiyye göre Cezea, bir senelik oglak ve sekiz-dokuz aylik kuzu mânâlarina gelir. Bazilari bir senelik kuzu mânâsina geldigini söylemislerdir. Burada herhalde bir senelikten biraz küçük oglan manasinadir. Zira senesini doldurmus koyun ve keçiden herkes için kurban olur.
«Bu Öyle bir gündür ki, onda et mekruhtur...» cümlesi hakkinda söz edilmistir. Bâzilari «mekruh» kelimesini «makrûn» seklinde rivayet etmistir. Makrûn, et arzu edilir manasinadir. Nitekim hadîsin bir rivayetinde : «Bu Öyle bir gündür ki, onda et arzu edilir» denilmistir.
Mekruhtur rivayeti hakkinda Kaâdî Iyâz sunlari söylemistir :
«Üstadlarimizdan bazisi dogrusu bu cümlenin seklinde hâ'nin fethiyle okunacagini söylemisdir.
Caham : Eti arzu etmek, demektir.
Yâni, o günde kurban kesmeyi terk ederek çolugunu çocugunu etsiz birakmak ve onlara et hasreti çektirmek mekruhtur. Bana üstad Ebû Abdullah b. Süleyman sunu söyledi : «Bu cümlenin mânâsi kurban edilmesi caiz olmayan hayvani kesmektir. Sünnete muhalif oldugu için bu hayvanin eti mekruh olur.»
Hafiz Ebû Mûsa'ya göre mezkûr cümleden murad : «Bugün et aramak mekruhtur, güçtür» manasinadir —ki; Nevevî bu mânâyi begenmektedir.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Bayram namazindan Önce kurban kesmek caiz degildir.
2- Kurbanda komsulara ihsanda bulunarak gönüllerini almak vardir.
3- Yasim doldurmamis oglaktan kurban kesmek yalniz Ebû Bürde hazretlerine caizdir. Baskalarina caiz olmadigina icma-i ümmet vardir. Evzâî ile Atâ'dan her hayvanin yasini doldurmamis yavrusundan kurban caiz olacagi rivayet edilmisse de bu hadîsi duymadiklarina hamlolunmustur.
4- Hadîs-i serîf kurbanin vâcib olduguna delâlet etmektedir. Çünkü Resûl-i Ekrem (Sallallahü Aleyhi ve Selem) namazdan önce kesHen kurbanin iadesini emir buyurmustur. Vâcib olmasa iadesini emir buyurmazdi.
5- Bayram hutbesi namazdan sonra okunur.
6- Kurban kesmekten maksat adet çoklugu degil, etinin güzelligidir.
7- Bir kisinin iki kurban kesmesi caizdir. Efdal olan herkesin kurbanini kendi kesmesidir.

2- Kurbanligin Yasi Babi

13- (1963) Bize Ahmed b. Yûnus rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zü-heyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû z-Zübeyr, Câbir'den rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Yillanmis hayvandan baskasini kesmeyin. Ancak size (böylesin) bulmak) güç gelirse o baska! Bu takdirde koyundan bir kuzu kesiverin!» buyurdular.

14- (1964) Bana Muhammed b. Hatim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Bekr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibnü Cüreyc haber verdi. (Dedi ki) : Bana Ebû'z-Zübeyr haber verdi ki, kendisi Câbir b. Ab-dillah'i sunu söylerken isitmis:
— Peygamber (Sallallahü A leyin've Sellem) bize Medine'de kurban günü bayram namazini kildirdi. Müteakiben bir takim adamlar giderek kurban kestiler. Ve Peygamber(Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in kurban kestigini zannettiler. Bunun üzerine Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kendisinden önce kurban kesenin kurbanini baska bir hayvanla iade etmesini ve kimsenin Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kesmedikçe kurban kesmemesini emir buyurdu.

15- (1965) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Rumh da riyâyet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Yezîd b. Ebî Habib'den, o da Ebu'l-Hayr'dan, o da Ukbe b. Âmir'den naklen haber verdi ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) arkadaslarina kurbanlik olarak dagitmak üzere ona koyun vermis. (O da dagitmis da) Bir oglak kalmis. Bunu Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e söyleyince:
«Onu sen kurban eî!» buyurmuslar.
Kuteybe hadîsteki ashab yerine sahabesi, dedi.

16- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybc rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezid b. Harun, HIsam Destevâî'den, o da Yahya b. Ebî Kesîr'den, o da Ba'cete'l-Cühenî'den, o da Ukhe b. Âmir El-Cüheiu'den naklen rivayet etti. Söyle demis : Resûlüllah (SaîlaHahii Aleyhi ve Selfeni) bizim aramizda kurbanlari taksim etti de bana bir kuzu düstü. Ben :
— Yâ Kesûlallah! Bana bir kuzu düstü, dedim. «Onu kurban et!» buyurdular.

(...) Abdullah b. Abdirrahmân Ed-Dârimî de rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Yahya (yâni Ibni Hassan) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muâviye —ki bu zat Ibni Sellâm'dir— haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yahya b. Ebî Kesîr rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Ba'ce b. Abdillah haber verdi. Ona da Ukbe b. Âmîr El-Cühenî haber vermis ki, Resûlüllah (SaIlallahii Aleyhi ve Sellem) ashab arasinda kurbanlar dagitmis. Kavi yukarki hadis mânâsinda rivayet etmistir.
Müginne : Yillanmis mânâsina gelir ki, bundan koyun ve keçinin bir yasini, sigirin iki yasim, devenin bes yasini bitirmis olanlari kastedilir. Hadîs-i serifte sarahaten müsinne zikrediîdigine göre koyundan maada hiç bir hayvanin yasini doldurmamis yavrusundan kurban olmaz. Koyunun sürüden ayrilmayacak derecede irilesmis yavrusundan ise yasini doldurmadan da kurban olabilir. Bu hususta yaslisinin bulunup bulunmamasi hükmen müsavidir. Ibnü Ömer (Radiyallahu anh) ile Zührî'den rivayet edildigine göre daha yaslisi varken yasini doldurmayan kuzudan kurban olmaz. Hadîs-i serîf onlarin lehine delil ise de cumhur ulema onu îstihbab mânâsina almislardir. Yâni yillanmis hayvan kesmek müs-tehabdir. Böylesi bulunmazsa o zaman kuzu da kesilebilir. Yoksa hadîste kuzunun hiç bir surette kurban edilemiyecegine dair bir sarahat yoktur. Ulemâ kurbanin yalniz koyun, keçi, sigir, manda ve deveden caiz olacagma ittifak etmislerdir. Ibnü Münzir;in rivayetine göre Hasen b. Salih vahsî sigirin yedi kisi için, geyigin bir kisi için kurban edilebilecegine kail olmustur. Vahsî sigir hakkinda Davud-u Zahirî'nin mezhebi de budur.
Kuzudan kurban olabilmek için en az alti ayini doldurmus olmasi icabeder.
Cumhura göre kurban için en mu'teber hayvan devedir. Ondan sonra sigir, daha sonra koyun ve keçi gelir. Imam

Ma1ik'e göre koyun hepsinden efdaldir. Çünkü eti bütün etlerden makbuldür. Cumhurun hücceti deve i]e sigirin yedi kisi için kurban edilebilmesi, koyununsa yalniz bir kisiye yetmesidir. Bu deve ile sigirin üstünlügüne delildir.
Ulema kurbanligin semizletiimesi müstehab olup olmadiginda ihtilâf etmislerdir. Cumhura göre beslenip semizletilmesi müstehabdir. Bu babda «Sahîh-i Buhârî»'de Hz. Ebû Ümame 'den bir hadîs rivayet edilmistir. Mezkûr hadîste :
«Biz kurbanliklari semizlefîrdIk.» denilmektedir. Kâdi Iyâz bazi Mâ1ikî1er'in bunu kerih gördüklerini söylemistir. Mâlikiler bunu yahudilere benzememek için kerih görmüslerse de Nevevî : «Bu kavil batildir» demektedir.
Atûdt: Hassaten keçi yavrusu olup, otlayacak derecede büyümüs olanidir. Oglaktan kurban kesmek Ebû Bürde, Ukbe b. Âmir ve Zeyd b. Hâlid gibi birkaç sahâbiye mahsus olmak üzere tecviz edilmis, onlardan baskasina cevaz verilmemistir.

3- Kurbanlign ve Onu Vekilsiz Bizzat Kesmenin (Keserken) Besmele Ile Tekbirin Müstehab Olusu Babi

17- (1966) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avane, Katâde'den, o da Enes'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem) iki beyaz ve boynuzlu koç kurban etti, onlari kendi eliyle kesti, besmele çekti ve tekbir getirdi. Ayagini da boyunlarinin üzerine koydu.

18- (...) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize VekI' Su'be'den, o da Katâde'den, o da Eiies'den naklen haber verdi. Eries (söyle demis): ResûlüUah (SailulUthü Aleyhi ve ScUemj iki beyaz ve boynuzlu koç kurban etti. Ben kendisini onlari eliyle keserken gördüm. Onu. ayagini herbirinin boynunun üzerine koyarken de gördüm. Besmele de çekti, tekbir de getirdi.

(...) Bize Yahya b. Habîb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid (yâni Ibni Haris) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'he rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Katâde haber verdi. (Dedi ki) : Enes'i sunu söylerken isittim. Re-sûlüllah (Salîaîlahü Aleyhi ve Sellem) kurban eti...
Yukariki hadîs gibi rivayet etmistir.
Su'be demis ki: Ben (Katâde'ye) bunu Enes'den sen mi isittin? dedim.
— Evet! cevâbini verdi.

(...) Bize Muhammed b. Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Ebî AdIyy Said'den, o da Katâde'den, o da Enes'den, o da Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve SeUem)'dcn yukarki hadîsin mislini rivayet etti. Yalniz o: «BismillahI vaIlâhuekbeH»diyordu, demistir.
Bu hadîsi Buhari «Edâhi» bahsinde tahrîc etmistir.
Emlah : Hâlis beyaz demektir. Esmâiye göre ise içine bir parça siyahlik karisan beyazdir. Ebû Hatim: «Emlâh beyazi kizilligina karisandir.» demis. Bir takimlari kirmiziya çalan siyah mânâsina geldigini söylemis. Kisâî :
Beyazla karisik siyah fakat beyazi daha çok. mânâsina gelir demistir. Emlah': daha baska türlü tarif edenler de olmustur.
Akran : Güzel boynuzlu demektir. Ulemâ kurbanligin güzel boynuzlu hayvandan seçilmesinin müstehab oldugunu söylemislerdir, Maamafih yaradilistan hiç boynuzu olmayan hayvandan da kurban kesilebilecegine ittifak etmislerdir. Kirik boynuzlu hayvan hakkinda ihtilâf edilmistir îmani Âzam'la Imam Safiî ve cumhur tecviz etmis Imam-i Mâlik kanadigi takdirde kirik boynuzlu hayvani kurban etmeyi mekruh görmüstür. Hayvanin bütün kusurlardan salim olmasini bütün ulemâ müstehab görmüslerdir. Hastalik ilikleri kuruyacak derecede zayiflik, körlük veya bir gözünün görmemesi yürüyemiyecek derecede topallik bilittifak kurbanliga mâni olan kusurlardir. Bu kusurlar Hz. Berâ' m rivayet ettigi bir hadîste beyan buyurulmustur. Mezkûr hadîsi Buhari ile

Müslim tahrîc etmemis olsalar da diger Sünen sahipleri sahih senetlerle rivayet etmislerdir.
Kurbanligin beyaz renkte olmasi bütün ulemâya göre müstehabchr.
Kurbanini herkesin kendi kesmesi Özrü yokken baskasin] tevkil etmemesi ve keza sâir kesilen hayvanlarda oldugu gibi. burada da besmele çekmek mesru' olmustur. Yalniz besmelenin sart mi yoksa müstehab mi oldugunda ihtilâf edilmistir. Besmeleyle beraber tekbir getirmek ve ayagini hayvanin bogazina koymak da müstehabdir.

19- (1967) BIze Harun b. Ma'ruf rivayet etti. (Dedi ki) : BIze Abdullah b. Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Hay ve sunu söyledi. Bana E hû Sahr, Yczid b. Kusayf'dan, o da Urve b. ZÜbeyr'den, o da Âise'deii naklen haber verdi ki, Resûlüîlah (Sallallahü Aleyhi ve Sellein) siyah içinde yere basan, siyah içinde yatan ve siyah içinde bakan boynuzlu bir koç (getirilmesini) emir buyurmus. Ve kurban etmesi için kendisine (böyle bir) koç getirilmis. Müteakiben Âisc'ye :
«Yâ Âise! Biçagi getir i» demis. Sonra :
«Onu bîr tasla keskinle!» buyurmuslar. O da dedigim yapmis. Sonra biçagi almis ve koçu tutarak yatirmis, sonra kesmis. Ve :
«Bismillah! Ey ANahim! Muhammed'den, ümmeî-i Muhammed'den kabul eyle!» demis ve onu kurban etmis.
Bu hadîste takdim ve te'hir vardir. Takdiri söyledir : «Koçu yatirdi; Bismillah! Ey Allahim! Muhammed'den, Âl-i Muhammed'den ve ümmet-i Muhammed'den kabul eyle! diyerek onu kesmeye giristi.»

Hadisi Seriften Su Hükümler Çikarilmistir :

1- Keserken koyunu yatirmak müstehabdir. Ayakta veya ayaklan üstüne yatirirken kesilmez. Bütün hadisler buna delâlet etmektedir. Ulemâ dahi böyle olacaginda ittifak etmislerdir. Koyun bilittifak sol tarafina yatirilir. Çünkü böyle olmasi kesen için daha kolayliktir. Sag eliyle biçagi, sol eliyle de hayvanin kafasin] tutar.
2- Kurbani keserken besmele ile birlikte tekbir almak ve : «Yâ rabbiî Bunu benden kabul eyle...» mânâsina gelen duayi okumak müstehabdir. Sâfiî1er'e göre : «Yâ Rabbi! Senden yine sana...-» mânâsina gelen duayi okumak da müstehabdir. Imam Âzam'la Imam Mâlik'e göre bu suretle yapilan dua mekruhtur.
3- Bir adamin kendisi ve ailesi efradi namina yâni sevabina da hepsi ortak olmak üzere kurban kesmeyi caiz görenler, bu hadisle istidlal etmislerdir. Sâfii1er'le diger birçok ulemanin mezhebi budur. Hanefi1erle Sevrî bunu mekruh görmüslerdir. Tahâvi bu hadîsin nv;-;nsub yahut tahsis edilmis oldugunu söyler.

4- Dis, Tirnak Vesair Kemiklerden Maada Kani Akitan Her Seyle Hayvan Kesmenin Cevazi Babi

20- (1968) Bize Muhammed b. Müsennâ El-Anezî rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Yahya h. Saîd, Süfyan'dan rivayet etti. (Demis ki) : Bana babam, Abâye b. Rifâa b. Kafi', fa. Hadîc'den, o da Ra'fi'. b. Hadîc'den naklen rivayet etti. SÖyîe demis : Dedim ki :
— Yâ Resûlallah! Biz yarin düsmanla karsilasacagiz. Halbuki yanimizda biçak yok. Kesûlülîali (Sidlallnhi'i Aleyhi ve Seilem):
«Aceîe ef, yahut öidüH Eger bir sey kani aiatir. Ve (hayvanin) üzerine besmele çekilirse ye! Yairtîz disle îirnok müstesna. Sana anlatayim. Dis ke-mîkîir. Tirnaga geünce (o de) HabesüIerin biçagidir.» buyurdular.
Deve ve koyun yagmasi ele geçirdik dt\ onlardan bir deve kaçti. Derken bir adani ona ok atarak durdurdu. Bunun üzerine ResûKillah (Siuialuiiî'û Aie\Iu re SetU'iu/:
«Hakikaten bu develerin vahsî hayvanlarin kaçisi gibi bir kaçisi var. Onlardan bir sey size galebe çaIds mi, ona iste böyle yapin!» buyurdular.

21- (...) Bize Ishak b. Ibrahim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ve-ki haber verdi. (Dedi ki) : Bize Süfyau h. Snîd b. Mesrûk, babasindan, o da Abâye b. Rifâa b. Râfi b. lindîc'den. o da Râfi' b. Hadîc'den naklen rivayet etti. Söyle demis. Resüllah (Sallallahü Aleyhi re Seîiem) 'îe birlikte Tihâme'den (Madrid) Zülhuleyfe!de idik. Ve birkaç koyunla deve ele geçirdik. Derken cemâat acele ederek onlarla çömlekleri kaynattilar.
Peygamber (Saîktlhihii Aleyhi ve Seiicuil Efendiimiz de emir vererek çömlekler döküldü, sonra on koyun yerine bir deve yavrusu verdi.
Râvi hadîsin geri kalanur: Yahya h. Saîci'In hadîsi gibi anlatmistir.

22- (...) Bize Ibni Ebi Ömer de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süf-yâii, Ismail h. Müslim'den, o da Saîd b. Mesrûk'dan, o da Abâye'den, o da dedesi Rafrrîcn naklen rivayet etti. Sonra bu hadîsi bana Ömer b. Saîd b. Mesrûk bahasindan, o da Abâye b. Kifâa b. Râfî b. Hadîe'den, o da dedesinden naklen rivayet etti. Söyle demis :
— Yâ Resûlallah! Biz yarin düsmanla karsilanacagiz. Halbuki yanimizda biçak yok. Kamis kabuklariyle keselim mi? dedik.
Râvi hadisi kissasiyle hikâye etmistir: «O hayvanlardan biri elimizden kaçti da. ona ok attik ve yere serdik- demis.

(...) Bana hu hadisi Kasim b. Zekeiiyya da rivayet etti. -;Dedi ki): Bize Hüseyin b. Ali, Zâide'deii, o da Saîd b. Mesrûk'dan bu isnadla bu hadîsi sonuna kadar tamarniyle rivayet etti. Ve bu hadîste :
«Yarirmizda biçak yok; kamisia keseiim mi?» dedi.

23- (...) Bize Muhammed h. Velid b. Abdüfi.nmîd dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammet) b. Ca'fer rivayet vili. (Dedi ki) :
— Yâ Resûlaüah: Biz yarin düsnianla karsilasacagiz. H;;!i'ükî yanimizda biçak yoktur... demis.
Râvi hadisi hikâye etmis, yalniz: «Cemâa. acele ederek onlarla çömlekleri kaynattilar. Peygamber (Saliallahü Aleyh' ve Sel/emi Efendimiz de emir vererek çömlekler döküldü» cümlesini anmamis; kissanin diger yerlerini söylemistir.
Bu hadisi Buhari «Seriket. Cihad» ve «Zebâyih» bahislerinde; Ebû Dâvûd «ZebâyibVde; Tirmizi «Sayd» ve «Siyer» Nesâî «Hacc, Edâhî. Sayd» ve «Zebâyih» bahislerinde;
Ibnü Mâce «Edâhî» ve «Zehâyih»'da muhtelif râviierden tahric etmislerdir.
Ibni Tîn'in beyanina göre hâdise hicretin sekizinci yilinda Kuneyn gazasinda geçmistir. Zülhuleyfe Mîkaat:dan Zülhu1eyfe degildir.
Anlasiliyor ki Hz. Râfi' düsmanla karsilastiklari vakit hayvan kesmek icabederse ne ile keseceklerini sormustur. Kihçlariyle düsmanin karsisina çikmaya hazir bir ordunun hayvan kesmek için baska bir alet, aramasi kiliçlarini ancak düsmana karsi kullanmak azminde bulundukla-rmdandir. Çünkü kilici hayvan kesmek gibi seylerle kullanmak onu bozar, körletir.
Kesûlüllah (Saiiallahü Aleyhi ve Selie/îif'in Hz. Râfi'a cevap verirken «A'cil» mi, yoksa «Erni» mi dediginde râvi sek etmistir.
Â'cîl : Acele et, demektir. «Erni» de asagi yukari ayni mânâya gelir. Fakat bu kelime «Erin» ve «Eriiî» sekillerinde de rivayet edilmistir.
«Erin» : Onu keserek helak et. mânâsina gelir. Ernî bu iki veçhe de uyar. Yalniz kelimenin sonunda «N» kesre ile isba' edilmis; bundan da dogmustur.
Hattâbi diyor ki : «Bu kelimeyi tespit için râviler uzun zaman ugrasmislardir. Ben bunu lügat ulemasina sordum. Fakat hiç birinin kafi olarak bir sey söyledigini görmedim. Kendime bu isin içinden bir .çikis yolu aradim. Gördüm ki, bu kelime birkaç veçhe gelebilir...» Hattâ-b i ihtimalli gördügü vecihleri siralamis, daha baskalari bu kelime üzerinde uzun uzadiya söz etmisler. Fakat Bedreddîn Aynî bu sözierin çogunu sarf kaidelerine muhalif

bulmustur. En kuvvetli vecih «Erin»'dir.
Hadîsin muhtelif rivayetlerinden anlasiliyor ki, ashâb-i kiram aç kalmislar ve birkaç deve ile koyun ele geçirerek acele kesmisler ve pisirmeye baslamislar. Resûl-i Ekrem (Satiallahii Aleyhi ve Sellein) ordunun gerisinde bulunuyormus. Nihayet o da gelerek bu hâli görünce kaynayan çömlekleri döktürmüs. Sonra kesilen her on koyunun yerine bir deve vermis. Ulema kaynayan kaplarin niçin döktürüîdügünde ihtilâf etmislerdir. Bazilari hayvanlar ganimet degil, yagma suretiyle ve hiç bir ihtiyaç yokken alindigi için döktürül dügünü; "bir takimlari Peygamber (Satlallahü Aleyhi re Seücm)'i geride birakarak acele ilerledikleri ve düsmanin hilesinden korunmadiklari için bir ceza olarak yemekleri döküldügünü söylemislerdir. Fakat birinci kavile yani ihtiyaç yokken yagma iddiasina itiraz olunur. Çünkü Buhârî'nin rivayetinde :
«Orduya açlik isabet etti.» denilmektedir. Bu hususta Nevevî sunlari söylemistir : «Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seltem) 'in kaynayan çömlekleri döktürmesi Islâm memleketine ve müsterek ganimet malindan yemenin caiz olmadigi yere vardiklari içindir. Çünkü taksim edilmezden önce ganimet malindan yemek ancak düsman memleketinde mubah olur.»
Çömleklerin devrilmesiyle itlafi istenilen yalniz etlerin suyudur. Bu onlara bir cezadir. Etler atilmamistir. Eilâkis bir yere toplanarak ganimet malina katilmistir. Gerçi etlerin atilmayarak ganimet mallarina katildigi naklolunmamis tir. Fakat bunlarin yakilarak telef edildigi de rivayet edilmemistir. Binâenaleyh ganimete katildiklarina hamledilir. Çünkü seriat mal israfini haram kilmistir. Hayber vak'asindaki çömleklerin devrilmesi buna benzemez. Çünkü onlar ser'an pis sayilan etlerle kayniyordu. Bundan dolayi kaynayan çömleklerin etiyle suyuyla devrilmesi hattâ kirilmasi emir buyurulmustu. Buradaki etlerse hiç süphesiz temiz ve yenilir cinstendir. Binâenaleyh bunlarin telef edilmesi düsünülemez.
Resûlüllah (Salkdlahü Aleyhi ve Seîlem) kesilen koyunlarin yerine ganimet mallarina on koyun mukabilinde bir deve verilmistir. Bundan o develerin nefis oldugu ve bir devenin on koyun kiymetini tasidigi anlasilir. Bu mesele kurban babmdaki kaideye yâni bir deveaIn yedi koyun yerini tutarak, yedi kisi namina kurban edilebilmesine muhalif degildir. Çünkü orta bir devenin kiymeti ekseriyetle yedi koyundur. Buradaki de-velerse orta degil, nefisdirler.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Ordu Islâm memleketine vardiginda taksim edilmemis ganimetten yemek caiz degildir.
2- Koyun, sigir ve deveyi kiymet biçmeden taksim caizdir. Imam Malîk ile Küfe ulemasinin ve Ebû Sevr'in mezhebleri budur. Yalniz bu hususta riza sarttir. Imam Sâfiî'ye göre hayvanlari kiymet biçmeden taksim caiz degildir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Selîem) on koyuna karsilik bir deve vermistir. Ki, kiymet biçmenin mânâsi da budur.
3- Ehlî hayvanlardan vahsîlesip kaçan ve tutulmayani av hükmündedir. Avne suretle kesilmis hükmünde sayilirsa, bu da öyledir. Imam Âzam 'la Imam Safiî, Imam Ahmed Müzeni ve Dâvûd-u Zahirî 'nin mezhebleri budur. Bu kavil Ali b. Ebî Tâlib, îbni Mes'ûd Ibni Abbâs ve Ibni Ömer (RadiyaUahu anh) hazerati ile Tavus, Atâ', Sa'bi Esved b. Yezid, Ibrahim Nehâi, Hakem, Hammâd ve Sevrî'den rivayet olunmustur.

Imam Mâlik, Rabîa ve Ley s: «Ehli hayvan ancak kesilmek veya bogazlanmak [1] suretiyle yenilir. Çünkü ehli hayvan ele geçmemekte her ne kadar vahsî gibi olsa da nevi ve hükümde vahsilere katilmaz. Görülmüyor mu ki, o hayvanin üzerinde sahibinin milki hâlâ bakidir» demislerdir. Saîd b, Müseyyeb'in kavli de budur. Imam Mâlik söyle demistir : «Bu hadîste o hayvani okun öldürdügüne dâir bir sey yoktur. Râvi sâdece okun onu tutsak ettigini söylemistir. Hayvan tutulunca artik insan gücünün ve kudretinin altina girmis olur ki, ancak kesmekle yenilir. Bu hususta vahsî ile ehlî arasinda fark yoktur. KesûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in (Onu iste böyle ya--pin) buyurmasina gelince bizde bu emir mucebince amel ediyoruz. Yâni evvelâ hayvana silâh atiyor ve onu durduruyoruz. Sonra ona diri olarak yetisirsek kesiyoruz. Silâhtan ölmüsse onu yiyecek miyiz, yemiyecek

miyiz bu hususta hadîste bir ta'yin yoktur. Ve hadis mücmellere katilir.* Binâenaleyh hüccet olmaz.»

4- Kesmenin sarti kanin akitilmasidir. Kütüb-ü Sitte'nin rivayetlerinde bu hususta hiç bir damar tahsis edilmemistir. Yalniz Ibni Ebî Seybe'nin Musan nef inde Râfi1 b. Hadîc 'den rivayet edilen bir hadîste Resülüllah(SaHallahii Aleyhi ve Sel!em)'e kamis kabugu ile kesilen hayvanin yenilip yenilmiyecegini sordugu; cevaben :

«Sah damarlarini keserse ye!» buyurdugu 'bildirilmektedir. Süphesiz ki. bu kesilecek ve bogazlanacak yere mahsustur. Uîemâ hayvan keserken yemek borusu, hava borusu ve iki taraftaki sah damarlarindan nelerin kesilmesi icab ettiginde ihtilâfa düsmüslerdir. Leys ile Dâvûd-u Zahirî, Ebû Sevr, Sâfiîler 'den Ibn-i Münzir ve bir rivayette Imam Mâlik bunlarin dördünün de kesilmesinin sart oldugunu söylemislerdir. Imam Safiî ile meshur kavline göre Imam Ahmed sadece yemek borusuyla hava borusunun kesilmesiyle iktifa etmislerdir. Imam Mâlik'e göre nefes borusuyla iki sah damarini kesmek kâfi geldigi gibi, Imam Âzam 'la bir rivayette î-mam Ebû Yûsuf'a göre bu dörtten üçünü kesmek kâfidir. Bir rivayete göre Imam Ebû Yûsuf nefes borusuyla ka-lan üç seyden ikisinin kesilmesini sart kosmus. Diger bir rivayette nefes ve yemek borulariyîe sah damarlarindan birini kesmenin kâfi gelecegini söylemistir. Imam Muhammed dört seyden her birinin ekserisinin kesilmesini sart kosmustur.

5- Hayvan keserken besmele çekmek sarttir. Çünkü Resulü Ekrem (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) besmeleyi kesmekle beraber zikretmis, hayvanin mubah olmasini ona baglamistir. Binâenaleyh kesmek ile besmele ikisi de sarttir. Hadîs-i serif besmeleyi sart kosmayan Safiî aleyhine delildir. Ona göre besmeleyi unutarak veya kasten çekmeyen kimsenin kestigi yenir. Imam Ahmed'in bir kavli de budur, Imam Mâlik bu meselede Hânefi1er'le beraberdir. Bunlara göre kasden besmeleyi terk edenin kestigi yenmezse de unutarak terk edenin kestigi yenir. Imam Ahmed'in meshur kavli de budur. Bu kavil Ibni Abbâs, Tavus, Said b. Müseyyeb, Hasen-i Basrî, Sevrî ,'Ishak ve Abdur rahman b. Ebî Leylâ 'dan rivayet olunmustur.

Kudûri serhinde söyle denilmektedir : «Unutma hususunda ashab ihtilâf etmislerdir. Ali ile Ibni Abbâs unutarak besmeleyi terk ederse, o hayvanin yenilecegini söylemis. Ibni Ömer yenilmiye-cegine kail olmustur. Unutma hususundaki bu ihtilâf kasden terk eden hakkinda müttefik olduklarini gösterir.»

6- Dis ve tirnakla hayvan kesmek caiz degildir. Hadîsin zahirine göre insan ve hayvan tirnagi kesilmis olsun olmasin, temiz bulunsun bulunmasin hükümde dâhildir. Nevevî bütün hayvanlarin kemiklerinin de dis hükmünde olduklarini söylemis, bâzilari kemik ismi verilen her seyle hayvan kesilemiyecegini bildirmislerdir. Ibrahim Nehâî ile Hasen b. Salih, Leys, Imam Ahmed, Ishak, Ebû Sevr ve Dâvûd-u Zahirînin mezhebleri budur.

Imam Âzam'la Ebû Yûsuf ve Muhammed'e göre yerinden ayrilmamis dis ve kemikle hayvan kesilemezse de, yerinden ayrilmis olanlarla kesmek caizdir. Imam Mâlik 'den bu hususta birkaç rivayet vardir. En meshur rivayete göre nasil olursa olsun kemikle hayvan kesmek caiz, disle kesmek caiz degildir. Ikinci rivayetinde Imam Mâlik, Hânefîler'le, üçüncüsünde Sâfiî1er'le beraberdir. Dördüncü rivayette her dis ve tirnakla hayvan.kesilebilir, demistir. Bu hususta fikih kitaplarinda tafsilât vardir.

7- Hayvanin saldirganligi yâni Önüne gelene toslamasi ve çifte atmasi gibi halleri vahsîlesme hükmündedir. Kuyuya düsen sigir ve koyun gibi hayvanlar da vahsîlesmis hükmündedir.

8- Hayvan mutlaka kani akitan keskin bir âletle kesilir. Bir tarafim yaralamak agir bir seyle vurmak onu öldürse bile eti bilittifak yenmez.

9- Kesilecek hayvani bogazlamak ve bogazlanacak olani kesmek câizdir. Dâvûd-u Zahirî ile bir rivayette Imam Mâlik'-ten baska bütün ulemânin kavilleri budur.

10- Devenin bogazlanmasi, koyunun ise kesilmesi efdal oldugunda ulemânin ittifaki vardir. Sigir hususunda ihtilâf etmislerdir. Sahih olan onun da koyun hükmüne girmesidir. Cumhurun kavli budur. Bâzilari: «Sigir kesen bogazlamakla kesmek arasinda muhayyerdir.» demislerdir.

5- Islamin Ilk Zamanlarinda Kurban Etlerini Üç Geceden Sonra Yemekten Nehiy Buyryldugunu ve

Bunun Neshi Île Diledigi Zamana Kadar Mubah Kilindigini Beyan Babi

24- (1969) Bana Abdii'I-Cebbâr b. Alâ: rivayet etti. (Dedi ki) : BIzc Süfyân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zührî. Ebû Ubeyd'den rivayet etti. Söyle demis : Bayramda Ali b. Ebî Tâüb ile birlikte bulundum. Hutbeden önce namazdan (ise) basladi ve :
«Süphesiz Resûiüliah (Sallallahii Aleyhi ve Sellcm) üç geceden sonra kurbanlarimizin etlerinden yemeyi bize yasak etti.» dedi.

25- (...) Bana Harmele b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihab'dan rivayet etti. (Demis ki) : Bana Ibni Ezher'in azatlisi Ebû Ubeyd rivayet etti ki, kendisi bayramda Ömer b. Hattâb ile bulunmus. (Dedi ki) : Sonra Ali b. Ebî Tâlib'Ie birlikte bayram namazi kildim. Bize namazi hutbeden Önce kildirdi. Sonra cemaata hutbe okuyarak:
— Süphesiz Resûlüllah (Sallallakü Aleyhi ve Sellem) üç gecenin üstünde (kafan) kurban etlerinizi yemeyi size yasak etmistir. O halde yemeyin! dedi.

(...) Bana Züheyr b. Harb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yâkub b. Ibrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibiii Sihab'in kardesi oglu rivayet etti. H.
Bize Hasen EI-Hulvânî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yâkub b. Ibrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam, Sâlih'den rivayet etti. H.
Bize Abd b. Humeyd dâhi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzak haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer haber verdi.
Bu râvilerin hepsi Zühri'deii bu isiiâdla bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir.

26- (1970) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys rivayet etti. H.
Bana Muhammed h. Rumh da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Nâfi'den, o da Ibn-i Ömer'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem) den naklen haber verdi ki :
«Hiç bir kimse üç günden yukari kurbaninin etinden yemesin!» buyurmuslar.

(...) Bana Muhammed b. Hatim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya b. Said, Ibn-i Cüreyc'den rivayet etti. H.
Bana Muhammed b. Kâfi' dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tbn-i Ebî Füdeyk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Dahhak (yâni îbn-i Osman) haber verdi.
Her iki râvi Nâfi'den, o da Ibn-i Ömer'den, o da Peygamber (SaUaUahü Aleyhi ve Selletn)'dfm naklen Leys'in hadîsi gibi rivayette bulunmusfardir.

27- (...) Bize Ibn-i Ebî Ömer ile Abd b. Humeyd de rivayet ettiler.
(Ibn-i Ebî Ömer bize rivayet etti tâbirini kullandi. Abdi bize Abdürrez-zak haber verdi, dedi.) (Demis ki) : Bize Ma'mer, Zührî'den, o da Sâlim'-den, o da Ibn-i Ömer'den naklen haber verdi ki, Resûlüîlah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) üç geceden sonra kurban etlerinin yemesini yasak etmis.
Salim söyle demis : «Bundan dolayi Ibn-i Ömer üç günün üzerinde kalan kurban etlerini yemezdi.» Ibn-i Ebî Ömer: «Üç geceden sonra» dedi.
Birinci hadîsin senedi hakkinda Kaadî lyâz sunlari söylemistir : «Bu hadîsin Süfyan'dan rivayetinde hadîs ulemasmca ref edip etmedigi hususunda illet vardir. Çünkü Süfyan'in ashabi hafizlar onu merfu' olarak rivayet etmemislerdir. Onun için de Buhârî onu Süfyan'm rivayetinden degil de, baskasinin tarikinden rivayet etmistir.» Dare Kutni de: «Bu hadîs Abdu'l-Cebbâr b. A1a'nin vehmettigi hadîslerdendir. Çünkü Alî b. Metînî ile Ahmed b. Hanbel, Ka'nebî, Ebû Hayseme, Ishâk ve baskalari onu îbn-i Uyeyne 'den mevkut olarak rivayet etmislerdir. Ama hadîsin merfu sekli Zühr î 'den Süfyan'in tarikinden baska bir tarikle sahihtir. Bu hadîsi Salih, Yûnus,

Ma'mer, Zebîdî ve Mâlik Cüveyriye 'nin rivayetinden ref etmisler. Onu hepsi Zührî'den merfu' olarak rivayette bulunmuslardir.» diyor. Bunun üzerine Nevevî de : «Her halü kârda hadîsin metni sahihtir.» demistir.

28- (1971) Bize Isfaâk b. Ibrahim El-Hanzalî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ravh haber verdi. (Dedi ki) : Bize Mâlik, Abdullah b. Ebî Bekr'den, o da Abdullah b. Vâkid'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Seîlem) üç geceden sonra kurban etlerini yemekten nehiy buyurdu. Abdullah b. Ebî Bekir (Demis ki) : Ben bunu Amra'ya andim da : Dogru söylemis! Ben Âise'yî sunu söylerken isittim, dedi. Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Seliem) zamaninda bayram günü çöl halkindan haynieiiisinler segirtip gittiler de ResûîüIIah (Sallaliahü Aleyhi veSeliem) :
«Uç gece (et) biriktirin, sonra kalani tcsadduk edin!» buyurdu. Bundan bir müddet sonra ashab :
— Yâ Kesûlallah! Insanlar su tulumlarini kurbanlarin dan yapiyor. Onlarin yagini eritiyorlar, dediler.
Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Seliem) : «Ne o?» diye sordu.
— Sen kurban etlerinin üç geceden sonra yenmesini yasak ettin, dediler. Bunun üzerine:
«Ben size ancak su seyîrfip giden zayif bedevilerden dolayi men ettim. Artik yeyîn, biriktirin ve tasadduk edin!» buyurdular.

29- (1972) Bize Yahya b. \ahyâ rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e, Eîm'z-Zubeyr'den dinledigim, onun da Câbir'den, onun da Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Seliem) 'den naklen rivayet ettigi su hadîsi okudum.
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) üç geceden sonra kurban etlerinin yenmesini yasak etmis, biraz sonra:
«YeyIn/aziklarim ve biriktirin!» buyurmuslar.

30- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Alî b. Mushir rivayet etti. H.
Bize Yahya b. Eyyûb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibn-i Uyeyne rivayet etti.
Her iki râvi Ihn-i Cüreyc'den, o da Ata'dan, o da Câbir'den naklen rivayet etmislerdir. H.
Bana Muhammed b. Hatim dâhi rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Yahya b. Saîd, Ibnü Cüreyc'den rivayet etti. (Demis ki) : Ata'a sunu söyledi. Ben Câbir h. Abdillâh'i sunu söylerken dinledim :
— Biz Minâ'mn üç gecesinden fazla develerimizin etlerinden yemezdik. Sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bize ruhsat vererek:
«Yeyin ve aziklarim!» buyurdular.
Ben Atâ'a :
«Câbir! Nihayet Medine'ye geldik mi?» diye sordu, dedim.
— Evet, cevâbini verdi.

31- (...) Bize îshak b. Ibrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zeke-riyya b. Adiyy, Ubeydullah b. Amir'den, o da Zeyd b. Ebî Üleyse'den, o da Atâ b. Ebî Keban'dan, o da Cabir b. Abdillah'dan naklen baber verdi. Câbir söyle demis :
— Biz kur!:an etlerini üç geceden fazla tutmazdik. Derken Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bize onlardan aziklanmamizi ve yememizi emir buyurdu. (Üç geceden fazla duran etleri demek istiyor.)

32- (...) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne, Amr'dan, o da Atâ'dan, o da Câbir'den naklen rivayet etti. (Söyle demis): ResûlülJnh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) zamaninda biz onlarla Medine'ye giderken aziklamyorduk.
Bu hadîsin Câbir rivayetini Buhârî ile Nesâî «Hacc» bahsinde tahrîc etmislerdir. Hz. Câbir'in buradaki rivayetinde «Ben Atâ'a :
— Câbir; «Nihayet Medine'ye geldik mi?» diye sordu, dedim.

— Evet! cevâbini verdi.» deniliyor. Eu suâli soran râvi Ibn-i Cüreyc'dir. Buhârî 'nin rivayetinde ayni suâle Hz. Câbir'in «Hayir!» diye cevap verdigi görülüyor. Iki rivayetin arasi söyle bulunmustur. Atâ ', Buhârî rivayetinde Câbir'in «Evet!» dedigini unutmus da «Hayir!» dedigini zannederek cevap vermis. Müs1im'in rivayetinde Câbir'in sözünü hatirlayarak «Evet!» dedigini bildirmistir.

Kaadî Iyâz diyor ki : «Ulemâ bu hadîslerle amel hususunda ihtilâf etmislerdir. Bir cemaat kurban etlerinin üzerinden üç gün geçtikten sonra artik o etler yenmez. Bu hadîslerin ifade ettigi haram hükmü bâbîdir, demis. Cumhur ulemâ ise, kurban etlerinin üç gün sonra dahi yenilebilecegine kail olmuslardir. Onlara göre nehiy buradaki Câbir hadîsi ve diger bazi rivayetlerle neshediîmistir. Bu nesih sünnetin sünneti neshetmesi kabilindendir. Bir takimlari bunun nesh olmadigini söylemis. Buradaki haram kilinmanin bir illetden dolayi oldugunu, illet ortadan kalkinca haram hükmü de kalktigini iddia etmislerdir. Onlara göre buradaki illet yardim talebiyle gelen zayif bedevilerdir. Ilk zamanlar müs-lümanlara üç günden sonra kurban etlerini yemeleri bu zavallilara versinler diye haram kilinmisti. Bu illet ortadan kalkinca artik yeyip biriktirmeleri emrolunmustur. Nitekim bu cihet Abdullah b. Vâkid rivâyetindeki Hz, Âise rivayetinden de anlasilmaktadir*

Dâffe: Beraberce hafif bir yürüyüs yapan cemaat demektir. Dâffetül-Ârâb bunlarin Misir'a gelenleridir. Burada onlardan murad yardim bekleyen zayif bedevilerdir.

«Kurban etlerinin evvelce yasak edilmesi tahrim için degil, kerahet bildirmek içindi» diyenler de vardir. Bunlara göre kerahet hala bakidir. Fakat üç günden sonra kurban etini yemek haram degildir. Böyle bir illet bugün de zuhur etse, üç günden sonra geriye kalan kurban etleri yine isteyen fakirlere verilir. Hadîs-i serif ayni mânâya hamledil irdi. Hz. Ali ile Ibn-i Ömer (Radiya Uahu ank) 'in mezhebîeri budur.

Sahîh olan, hadîsin mutlak surette neshedilmesidir. Yâni nehiy hadîsinden haram mânâsi kalmadigi gibi, kerahet mânâsi dâhi kaldirilmistir. Bugün artik kurban etlerini üç gün degil, diledigi zamana kadar biriktirmek ve istedigi zaman yemek herkese mubahtir. Hz. Câbir hadîsiyle bu bâbm sonunda görecegimiz Büreyde hadîsi bu hususta açik delildirler.

Kurban etinin ne kadari yenilip, ne kadari tasadduk edilecegi de ihtilaflidir. Aîkame'nin îbn-i Mes'ud 'dan rivayetine göre kurban üçe pay edilerek üçte biri yenilecek, üçte biri hediye olarak verilecek, üçte biri de tasadduk edilecektir. Bu kavil Atâ'dan da rivayet edilmistir. Imam Safiî ile Imam Ahme.d'inve Ishâk'm mezhebîeri de budur. Se vrî kurban etinin ekserisi tasadduk olunur, demis. Hânefîler'e göre de müstehab olan eti üçe pay etmektir.

Kurban adayan kimse fakir olsun, zengin olsun o kurbanin etinden yiyemez. Dört mezhebin imamlari bu meselede müttefiktir. Yalniz Imam Ahmed'den bir rivayete göre adak sahibi kurbanindan yiyebilir.

Kurban etinden yemek ekseri ulemâya göre müstehab; Zahiri-ler'e göre vâcibdir.

33- (1973) Bize Ebû Bekr b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdü'l-A'lâ, Cüreyrî'den, o da Ebû Nadradan, o da Ebû Saîd-i Hudrî'den naklen rivayet etti. H.

Bize Muhammed b. Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Afcdü'l-A'Iâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Saîd [2] Katâde'den, o da Ebû Nadra'-dan, o da Ebû Saîd-i Hudrî'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Re-sûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Ey Medineliler! Kurban etlerini üç geceden fazla yemeyin!» buyurdular. (Ibn-i Müsennâ üç gece yerine üç gün, dedi.)

Bunun üzerine ashab çoluk-çocuk, usak ve hizmetçileri bulundugundan Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e sikâyet ettiler. O da:

«Yeyin, yedirin, saklayin yahut biriktirin!» buyurdular. Ibn-i Müsennâ : Abdu'I-A'lâ sekketmistir, dedi.

34- (1974) Bize Ishâk b. Mansûr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Âsim, Yezid b. Ebî Ubeyd'den, o da Seleme b. Ekvâ'dan naklen haber verdi ki, Resûlüllah :

«Sizden kim kurban keserse sakin üç geceden sonra evinde ondan bir sey sabahlamasin!» buyurmuslar. Ertesi sene gelince ashâb :
— Yâ Resûlallah! Yine geçen sene yaptigimiz gibi mi yapacagiz, demisler. Bunun üzerine Efendimiz :
«Hayir! O öyle bir seneydi ki, insanlar onda sikinti içindeydi. Ben de (kurban etlerinin) onlarin arasinda s«jy'i olmasini istemistim.» buyurmuslar.

35- (1975) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'n b. îsa rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muâviye b. SâlIh Ebû'z-Zahiriyye'den, o da Cübeyr b. Nüfeyr'den, o da Sevban'dan naklen rivayet etti. Sevbân söyle demis: ResûlüUah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kurbanini kesti. Sonra: «Yâ Sevban! Bunun etini islâh eti» buyurdu. Artik Medine'ye gelinceye kadar kendisine ondan yedirmeye devam ettim.

(...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Ibn-i Râfi' de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Zeyd b. Hubab rivayet etti. H,
Bize Ishâk b. Ibrahim EI-Hanzeü dahi rivayet etti. (Dedi kî) : Bize Abdurrahman b. Mehdi haber verdi. Her iki râvi Muâviye b. Sâlih'den bu isnad ile rivayette bulunmuslardir.

36- (...) Bana Ishak b. Mansûr da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Müshir haber verdi. (Dedi ki) : Bize Yahya b. Hamza rivayet etti. Bana Zübeydi, Abdurrahman b. ZÜbeyr b. Nüfeyr'den, o da babasindan, o da Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'\n azatlisi Sevban'dan naklen rivayet etti. Sevbân söyle demis: Bana Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Veda' hacemda:
«Su eti rslâh et!» buyurdu. Ben de onu islâh ettim. Artik Medine'ye varincaya kadar ondan yemeye devam etti.

(...) Bana bu hadîsi Abdullah b. Abdirrahman Ed-Dârimî dahi riva yet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed h. Mübarek haber verdi. (Dedi ki) Bize Yahya b. Hamza bu isnadla rivayette bulundu. Ama «Veda' hacem da» demedi.

37- (1977) Bize Efeû Bekir b. Ebi Seybe ile Muhammed b. Müsennâ rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed h. Fudayl rivayet etti. (Ebû Bekr : Ebû Sinan'dan dedi. Ibn-i Müsennâ ise : Dirar b. Mürra'dan dedi.) O da Muharib'den, o da îbn-i Büreyde'den, o da babasindan naklen rivayet etmis. H.
Bize Muhammed b. Abdiliah fc. Nünieyr dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mubaniined b. Fudayl rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Dirar b. Mürre Ebû Sinan, Muharib b. Disar'dan, o da Abdullah b. Büreyde'den, o da babasindan naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Resûlüîlah (SaîlaUahü Aleyhi ve Sellem):
«Ben sîzi kabirleri ziyaretten nehiy ettim. Artik onlari ziyaret edin. Sîzi Uç günden fazta kurban etinden nehyettîm. Artik dilediginiz kadarini elinizde tulün. Sizi tulumdan baska kabtan serbet Içmekt-en nehy ettim. Artik büîün kaplardan için. Ama mÜskir içmeytni» buyurdular.

(...) Bana Haccâc b. Sâir de rivayet etîi. (Dedi ki) : Bize Dahhâk b. Mahled, Süfyân'dan. o da Alkame b. Mersed'den, o da Ibn-i Büreyde'den, o da babasindan milden rivayet etti ki, Resûlüîlah (Saîlallahil Aleyhi ve Sellem):
«Ben sizi nehy etmistim...:; buyurmuslar.
Kavi hadîsi Ebû Sinan hadîsi mânâsinda rivayet etmistir.
Seleme b. Ekva' rivayetini Buhâri «Kitâbu'l-Edahî» de tahrîc etmistir.
Hasem: Lügat ulemâsina göre bir insana siginan, ona hizmet ederek iglerini gören kimseler mânâsina gelir. **Cevheri:** «Hasem bir kimsenin hizmetçileri ve o kimseye kizanlardir, Bunlara Hasem denilmesi, o kimseye kizdiklari içindir. Hasmet, kizmak mânâsina, gelir. Utanmaya da hasmet denilir...» diyor. Her halde Hasem kelimesi mânâca hademden daha cem'iyetli olacak ki. hadîs-i serifte ikisi birbirinin üzerine atfedilmislerdir. Bu

atif âmmdan sonra hâssin zikredilmesi kabilindendir.
«Su etr islâh eîl» cümlesindeki islâhdan murâd; eti bir parça kaynatarak sudan çikarmak ve kurutarak dayanir hale getirmektir. Bu cümle kurban etini üç günden fazla evinde bulundurmanin ve ondan yiyerek biriktirmenin seferlerde onunla aziklanmanin caiz olduguna açik delildir. Bu tevekküle mâni degildir.
Nevevi diyor ki : «Bu hadîste mukim için oldugu gibi, yolcu için de kurban kesmenin mesru' olduguna delil vardir. Bizim mezhebimiz budur. Cumhûr-u ulemâ da buna kaildir. Nehâi ile Ebû Hanife : Yolcuya kurban yoktur, demislerdir. Bu kavil Hz. A1i'den de rivayet olunmustur. Imam Mâlik ile bir cemaat kurbanin Minâ ile Mekke 'deki müsâfire mesru olmadigina kaildirler.»
Büreyde hadisi nasihle mensubun ikisini birden açiklamaktadir. Ulemâ neshin bazan burada oldugu gibi nassan bilindigini, bazan sahâbinin haber vermesiyle bilindigini iki hadisin arasini bulmak mümkün olmadigi zaman tarihle neshe hükmedildigini söylemislerdir. Bu takdirde sonraki delîl evvelkini nesheder. Bazan icma' da neshe delil olur. Nitekim dördüncü defa sarab içen bir kimsenin öldürülmesi hakkindaki delilin nesh edildigi icma' ile sabittir. Fakat icma' nesh edilemez.
Kabir ziyareti meselesi cenaze bahsinde görülmüstü. Tulumda serbet saklama meselesi iman bahsinde geçmis ise de yakinda «EsrIbe» bahsinde insaallah yine görülecektir.

6- Fera' ve Atire Babi

38- (1976) Bize Yahya b. Yahya Et-Temîmî ile Ebû Bekr b. Ebî Seybe, Amr'un-Nâkid ve Züheyr b. Harb rivayet ettiler. (Yahya : Bize
haber verdi tâbirini kullandi. Ötekiler: Bize Süfyân b. Uyeyne rivayet etti, dediler.) Süfyân Ziihri'den, o da Saîd'den, o da Ebû Hüreyre'den, o da Peygamoer (Sallallchü Aleyhi ve Seliem)'den naklen rivayette bulunmus^ tur. H.
Bana Muhanimed b. Râfi' ile Abd b. Humeyd de rivayet ettiler. (Abd Bize haber verdi tâbirini kullandi. Ibn-i Râfi' ise : Bize Abdürrezzâk rivayet etti, dedi.) Abdürrezzâk: Bize Ma'mer, Zührî'den, o da tbn-i Mü-seyyeb'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi, demistir. Ebû Hü-reyre sunu söylemis: ResûIullah (SailallahU Aleyhi ve Sellem):
«Fera' ve Atire yoktur.» buyurdular.
Ibn-i Râfi' kendi rivayetinde : «Fera': Ilk yavrudur. Arablar hayvanlarinin dogurdugu ilk yavruyu keserlerdi.» ibaresini ziyade etmistir.
Bu hadîsi Buhari «Kitâbii'J-Akîka»'da; Tirmizi «Kurban» bahsinde tahrîc etmislerdir.
Atîre, Arablarm Kecebiyye dedikleri ve Recep ayinin onunda kestikleri hayvandir. Bu hayvanin kanini putlarinin baslarina serperlermis.
Ferâ' ise burada tefsir edildigi vecihle hayvanin dogurdugu ilk yavrudur. Imam Safiî 'nin beyanina göre Arablar anasinin bereketi ve nesli çogalsin diye bu yavruyu keserlermis. Bazi lügat ulemâsina göre Fera' hayvanin dogurdugu ilk yavru olup Arablar bunu. putlarina kurban ederlermis.« Fera' develeri yüze balig olan kimsenin elde ettigi ilk yavrudur. Onu keserlerdi.» diyenler de vardir. Bu tarife göre de dogan ilk yavru mutlaka kurban edilirmis. Nevevî : «Bu hadîste Fera' ve Atî-re'nin emredildigi sahih olmustur...» diyorsa da hadîs-i serifte bunlar emir degil nehiy buyrulmakta, yâni yasaklanmaktadir. Bu hadîsten ancak atîre ile fera'm vaktiyle âdet olan ameller oldugu anlasilir. Evet, bunlari isbat eden baska hadîsler vardir. Meselâ : Ebû-Dâvûd ve baskalari Hz. Nebîse'den su mealde bir hadîs rivayet etmislerdi:
«Bir adam Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)e nida ederek: — Biz cahiliyyet devrinde Recep ayindan atîre kurbani keserdik, dedi.
Resûlüllah (Saltallahii Aleyhi ve Sellem):
«Hangi ayda olursa oEsun Allah için kurban kesin, Allah'a itaatkâr olun ve kestiginiz hayvani fukaraya yed irin.» buyurdu. Adam:

— Biz cahiliyyet devrinde Fera' kurbani da kesiyorduk. Imdi bize ne emir buyurursun, dedi. Efendimiz: «Kirda gezen her sürüde Fera' vardir. Ilah...» buyurdular.»
Ibn-i Münzir: «Bu hadîs sahihtir» demistir. Bu babda Beyhakî Hz. Âise'den, Ebû Dâvud, Amr b. Suayb 'dan hadîsler rivayet etmislerdir. Beyhakî 'nin Haris b. Ömer 'den rivayet ettigi bir hadîste söyle denilmektedir :
«Arafat'ta (yahut Minâ'da) Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) Je geldim. Ona bir zat atîreyi sordu da :
«Isteyen Atîre kurbani keser; isteyen kesmez. Dileyen Fera' da keser. Dileyen kesmez.» buyurdular.
Imam Safiî diyor ki : «Peygamber (SallaUahü. Aleyhi ve Sellem)in (Fera1 haktir) hadîsinin mânâsi bâtil degildir. Bu söz Arabcadir. Sual sorana cevap olarak söylenmistir. Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) in «Fera' ve Atîre yoktur» sözünün mânâsi vâcib olan Fera' ve Atîre yoktur, demektir...» Hz. Imam bu sözleriyle Fera' ve Atîre kurbanlarinin müstehab oldugunu anlatmak istemistir. Fakat Bedrüddin Aynî bu te'vîlin yerinde olmadigini su sözleriyle beyan etmistir : «Nesâî'nin bu hadîsi Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) Fera' ile Atîre'den nehiy buyurdu seklinde rivayet etmis olmasi bu te'vîli reddeder.»
Kaadî Iyâz cumhûr-u ulemâya göre Fera' ve Atîre kurbanlarinin nesh edilmis oldugunu söylemistir.

7- Kurban Kesmek Isteyerek Zilhicce Ayinin Onuns Varan Kimsenin Hayvanin Kilindan Veya Tirnaklarindan Bir Sey Almasini Yasaklanmasi Babi

39- (1977) Bize Ibii-î Ebî Ömer El-Mekkî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyâii, Abdurrahman b. Humeyd b. Abdirrahman b. Avf'dan rivayet etti, o da Saîd b. Müseyyeb'i Ümmü Selerae'den naklen rivayet ederken dinlemîs ki, Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Selîem):
«Malûm on gün girdi de biriniz kurban kesmek istedi mi artik (kendi) saçindan ve cildinden hiç bir seye dokunmasin!» buyurmuslar.
Süfyân'a : «Bâzilari bu hadîsi merfu' rivayet etmiyor.» dediler. — Lâkin onu ben merfu* olarak rivayet ediyorum, cevâbini verdi.

40- (...) Bize bu hadîsi Ishâk b. Ibrahim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân haber verdi. (Dedi ki) : Bana Abdurrahman b. Humeyd b. Abdirrahman b. Avf, Saîd b. Müseyyeb'den, o da Ümmü Seleme'den merfu' olarak rivayet etti. Efendimiz (Sallallahü Aleyhi ye Sellem) :
«Malûm on gün girdigi vakit elinde kurbani olup kurban kesmek isteyen kimse (bedeninden) asla bir ki! almasin, tek bir tirnak kesmesin.»
buyurmuslar.

41- (...) Bana Haccac b. Sâir de rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Yahya b. Kesir EI-Anberî Ebû Gassan rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be Mâ-Hk b. Enes'den, o da Ömer b. Müslim'den, o da Saîd b. Müseyyeb'den, o da Ümmü Seleme'den naklen rivayet etti Id, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Zülhicce hilâlini gördügünüz vakit bîriniz kurban kesmek isterse, saçlarina ve tirnaklarina dokunmaktan kendini futsun.» buyurmuslar.

(...) Bize Ahmed b. AbdUlah b. Kakem El-Hâsimî dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Cafer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be Mâlik b. Enes'den, o da Ömer yahut Amr b. Müslim'den bu îsnadla bu hadîsin benzerini rivayet etti.

42- (...) Bana Ubeydullah b. Muâz EI-Anberî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Amr El-Leysî Ömer b. Müslim b. Aramar b. Ükeyme El-Leysî'den rivayet etti. (Demis ki) : Saîd b. Müseyyeb'i sunu söylerken isittim :
Peygamber (SaiîaHahü Aleyhi ve Selîem) 'm zevcesi Ümmü Seleme dinledim. Sunu söylüyordu. Kesûlüllah

(Sallallahü Aleyhi ve Selleni) i
«Kimin kesecek bir hayvani varsa Zülhicce'nin hilâli yenilendigi vakît tâ kurbanini kesInceye kadar saçindan ve tirnaklarindan asla bir sey almasin!» buvurdular.

(...) Bana Hasen b. Aliy El-Hulvâm rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Muhammed b. Amr rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Amr b. Müslim b. Ammâr EI-Leysî rivayet etti. (Dedi ki) : Kurban Bayraminin öncegizinde hamamda idik. Orada bâzi kimseler kasik killarini temizlediler de hamam sahiplerinden biri: «Saîd b. Müseyyeb bunu mekruh görüyor; yahut yasak ediyor, dedi. Az sonra ben Saîd h. Müseyyeb'e rastlayarak bunu kendisine andim. Saîd :
— Be kardesim oglu! Bu unutulmus ve terkedilmis bir hadîstir. Bana Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in zevcesi Ümmü Seleme rivayet etti. (Dedi ki) : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selleni) : buyurdular.
Râvi, Muâz'in Muhammed b. Amr'dan naklettigi hadîs mânâsinda rivayette bulunmustur.

(...) Bana HarmeJe b. Yahya ile Ibn-i Vehb'in kardesi Abdullah b. Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Hayve haber verdi. (Dedi ki) : Bana HâlId b. Yezid, Saîd b. EM Hilâl'den, o da Ömer b. Müslim El-Cündeî [3] den naklen haber verdi, ona da Ibn-i Müseyyeb haber vermis. Ona da Peygamber (Saliailahü Aleyhi ve SelUm;'in zevcesi Ümmü Seleme haber vermis. Ve Peygamber (Saliailahü Aleyhi ve Sellemj'i yukarkilerin hadîsi mânâ-sinda anmis.
Ulema Zü1hicce ayinin 10'u girdikten sonra, kurban kesmek Isteyen kimsenin saç ve tirnaklarini kesip kesemiyecegi hususunda ihtilâf etmislerdir. Saîd b. Müseyyeb, Rabîa, Imam Ah-med, Ishak, Dâvûd.u Zahirî ile Sâfiîler 'den bazilarina göre kusluk vakti o hayvani kurban edinceye kadar kil ve tirnaklarindan bir sey almak haramdir. Imam Safiî Jye göre haram de-'gil, keraheti tenzihiyye ile mekruhtur. Imam Âzam mekruh olmadigina kaildir. Imam Mâlik bir rivayette mekruh degildir, demis. Diger bir rivayette mekruh oldugunu söylemis. Üçüncü bir rivayette vâcib olmayan kurbanda bunun haram oldugunu söylemistir. Haramdir diyenler babimizin hadîsleriyle istidlal etmislerdir.. Safiî 'nin delili Hz. Âise hadîsidir. Mezkûr hadîste Âise (Radiyallahu anha)\ «Ben Re-sûlüllah (Saliailahü Aleyhi ve Sellem)'in Mekke'ye gönderecegi kurbanlarin gerdanlik iplerini bükerdim. Sonra kendisi gerdanligi takar, o hayvani hareme gönderirdi...» demektedir. Imam Safiî: «Harem-i Serife kurban göndermek, kurban kesmek istemekten daha büyük istir. Binâenaleyh hadîs bu gibi seylerin haram olmadigina delâlet eder,» demis. Nehy hadîslerini keraheti tenzihiyyeye hamletmistir.
Saçi almaktan murad; tiras olmak, saç kisaltmak veya yolmak suretiyle vücudun bas, sakal, biyik, kasik ve koltuk gibi yerlerindeki killari temizlemektir.
Bundaki hikmet: Cehennemden âzad olmak için vücudun bütün uzuvlarinin kemal üzere kalmasidir. Bâzilari ihrama giren haciya benzemek için nehyedildigini söylemislerdir.
Saîd b. Müseyyeb'in kil temizlemeyi kerih görmesi, kurban kesecek olan kimselere mahsustur.

8- Allah Teala'dan Baskasi Namina Hayvan Kesmenin Haram Kilinmasi ve Bunu Yapana Lanet Olunmasi Babi

43- (1978) Bize Züheyr b. Harb ile Süreye b. Yûnus ikisi birden Mervân'dan rivayet ettiler. Züheyr (Dedi ki) : Size Mervân b. Muâviye El-Fezârî rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Mansûr b. Hayyan rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû't-Tufeyl, Âmir b. Vasile rivayet etti. (Dedi ki) : Alî b. Ebî Tâlib'in yaninda idim. Ona bir adam gelerek :
— Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Selletn) sana ne sir veriyordu? dedi. Bunun üzerine Ali kizdi ve :
— Peygamber (Saiîallahü Aleyhi ve Selkm) haîkin yazdigi bir seyi sir veriyordu. Yalniz o bana dört sö'z söylemistir, dedi. (Adam) :
— Ne onlar ya Emîrelmii'minin? diye sordu. Ali:

— Babasina lanet edene Allah Iânet etsin! Allah'tan baskasi için hayvan kesene Allah lanet etsin! Bid'atçi barindirana Allah lanet etsin! Ve yeryüzünün alâmetlerini degistirene Allah Iânet etsin! buyurdular, dedi.

44- (...) Bize Efcû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Biz. Ebû Hâlid El-Ahmar Süleyman b. Hayyan, Mansûr b. Hayyan'dan, o d; Ebû't-Tufeyl'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
— Ali b. Ebî Tâlib'e: Bize Resûlüllah (SaIlaÜahü Aleyhi ve Setlem)'in si olarak sana bildirdigi bir sey haber ver! dedik. Ali :
— O bana insanlardan gizledigi hiç bir seyi sir olarak söylemedi. Lâ kin ben onu:
«Allah'tan baskasi namina hayvan kesene Allah lanet etsin! Bid'aîç barindirana Allah lanet etsin! Annesine babasina lanet edene Aifah Iane etsin! Ve alâmeti degistirene Allah lanet efsîn!» buyururken isittim, dedi

45- (...) Bize MuKammed b. Müsennâ ile Muhammed b. Bessâr rivayet ettiler. Lâfiz Ibn-i Müsennâ'nindir, dediler ki: Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Su'be rivayet etti, (Dedi ki) : Kasim b. Ebî Bezze'yi, Ebû't-Tufeyl'den naklen rivayet ederken dinledim. Söyle demis:
— Ali'ye soruldu: Size Resûlüllah (Saflallahü Aleyhi ve Selkm) hususî bir sey söyledi mi? denildi. Ali:
— Bize Resûîüllah (Salla!lahü Aleyhi ve Selîem) bütün insanlara ta'mim etmedigi bir sey tahsis etmedi. Yalniz su kilicimin kilifinda bulunan müstesna, dedi ve içinde :
«Allah'tan baskasi namina hayvan kesen Allah lanet etsin! Yerin alâmetlerini çalanp Allah lanet etsin! Babasina lâneî edene Allah lanet etsin! B id atçi barindirana Allah lanet etsin!» cümleleri yazili bir sahife çikardi.
Anneye, babaya lanetten muradin ne oldugunu ve bunun büyük günahlardan sayildigini Iman bahsinde görmüstük. Alâmet diye terceme ettigimiz «Menâr-ul-Arz» yerin hudududur. Bu alâmetleri degistirmek, hu-dudunu nakledip kendi milkine katmakla olur. Muhdis, bid'atçi, yeryüzünde fesad çikaran kimsedir. Allah'tan baskasi namina hayvan kesmek besmeleyi birakip da onun yerine bir. putun veya haçin yahut Musa ve îsa (Aleyhisselâm)'m veya Kabe 'nin ismini anmaktir. Bunlarin hepsi haramdir. ,Ve bunlarla kesilen hayvan yenmez. Velev ki kesen sahis müs-lüman olsun. Besmele yerine bu sözlerden biriyle hayvan kesen ve ismini andigi seyi ta'zim Ile onaabadet kasdeden kimse kâfir olur.
Hz, A1i'nin kizmasi dalâlet firkalarindan Râfîzî1er'le Siîler'in ve îmâmiyye taifesinin iddialarini iptal etmektedir. Evvelce de görüldügü vecihle onlar Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) in yerine Hz. A1i'yi halife tayin ettigine dair vasiyyeti bulundugunu iddia ederler.
Hadîs-i serif ilmin yazilabilecegine de delildir.

---

[1] Bogazlamak : Hayvani bogazinin gövdeye bitistigi yerden kesmektir.

[2] Bazi nüshalarda burada Katâdc zikredilmemistlr. Ebû Ali Gassâni «Bence dogrusu budur» demistir.

[3] Bazi rivayetlerde Ömer yerine Amr denilmistir.